

VOORWOORD

Dit is het verslag van de bijeenkomst gehouden op 26 april 1999 te Dronten. Initiatiefnemer was dr. Jan Diek van Mansvelt, voorzitter van de Vereniging voor Biologisch-dynamische landbouw.

Aanleiding voor deze bijeenkomst was de aardappelziekte phytophthora. Dit is een schimmelziekte die veel schade aanricht, en ook in de biologische/ecologische en biologisch-dynamische landbouw, moeilijk te bestrijden is.

De bijeenkomst was georganiseerd door de Vereniging voor Biologisch-dynamische landbouw in samenwerking met de BDEKO studieclub. Hij werd gehouden op Warmonderhof, de middelbare biologisch-dynamische land- en tuinbouwschool in Dronten. Tijdens deze avond werden biologisch-dynamische en ecologische aardappeltelers en leerlingen van Warmonderhof in de gelegenheid gesteld aan Marieke de Vrij vragen te stellen rondom het thema phytophthora. De bijeenkomst werd geleid door Jan Diek van Mansvelt.

Jan Diek van Mansvelt heeft ter inleiding van deze avond een samenvatting gegeven van hetgeen Marieke de Vrij tijdens de bijeenkomst van 10-12-1998 over phytophthora heeft gezegd. Die bijeenkomst heeft zij op verzoek van leraren en leerlingen van Warmonderhof gehouden.

Aansluitend op de inleiding heeft Marieke de Vrij in samenspraak met de aanwezigen inzichten door gegeven over de oorzaken van deze aardappelziekte en de mogelijke maatregelen om deze te kunnen bestrijden. De toehoorders waren verrast over de exactheid waarmee Marieke zaken heeft kunnen aangeven. Er werd uitgesproken dat veel van wat Marieke die avond gezegd heeft al vermoed werd of bevestigd kon worden.

Jan Diek van Mansvelt zegde vanuit de BD-Vereniging toe er mede voor te zullen zorgen dat deze tekst voor een volgende bijeenkomst in de herfst voor belangstellenden beschikbaar zal zijn, zodat dan met elkaar een nieuwe fase ingezet zal kunnen worden.

Bij het redigeren van de tekst is het karakteristieke taalgebruik van Marieke zoveel mogelijk behouden. Zij heeft eerder aangegeven dat dit een gevoelstaal is en dat haar taalgebruik is gekozen om met name bij lange zinnen de tekst als het ware meditatief te kunnen lezen.

Lize Baarspul

DE AARDAPPELZIEKTE PHYTOPHTHORA.

DRONTEN 26 APRIL 1999.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

Door Jan Diek van Mansvelt, voorzitter van de Vereniging voor Biologisch-dynamische landbouw.

Deze avond zal gaan over de aardappelziekte phytophthora, een schimmelziekte die veel schade aanricht en moeilijk te bestrijden is, ook in de biologische/ecologische en biologisch-dynamische landbouw.

We zullen aan Marieke enkele vragen gaan stellen met als belangrijkste thema: wat heeft die phytophthora ons nu feitelijk te vertellen? Hij heeft kennelijk een heel hardnekkige boodschap die ons jaar op jaar wordt gegeven. Vervolgens proberen wij jaar op jaar meer of minder schouderophalend van allerlei te doen. We krijgen echter niet de indruk dat we op deze aardappelziekte het juiste antwoord vinden.

We zouden vanavond bijvoorbeeld kunnen kijken, welke teelttechnische mogelijkheden er zijn om op die boodschap te kunnen reageren. Welke toevoegingen zou je kunnen bedenken? Welke ervaringen zijn er? Iemand zei dat phytophthora ook een heel belangrijke sociale component heeft. Hoe staan wij als biologische boeren temidden van onze niet-biologische collega's en wat speelt daar?

Allereerst heeft Jannie Kruit het voorstel om met een spreuk te beginnen. We kunnen ons dan afstemmen op waar we vanavond mee bezig zullen zijn.

Jannie:

Ik zou daar heel graag even tijd voor willen vragen. Net zoals in de zintuiglijk waarneembare wereld zijn er ook in de niet-zintuiglijk waarneembare wereld veel dwaalwegen. Om ons daartegen te wapenen wil ik graag Michaëls spreuk laten klinken:

Natuur, Uw moederlijk bestaan
ik draag het in mijn willend wezen;
en vuurmacht van mijn willen
kan nu mijn geestkracht stalen,
waaruit het zelfgevoel geboren wordt
mijzelf in mij te dragen.

(Rudolf Steiner, Antroposofische Weekspreuken, 26ste week)

Jan Diek:

Dank je wel, dit is een mooie spreuk. Het maakt nog eens duidelijk waar we mee bezig zijn.

De reden om Marieke uit te nodigen is dat ik haar heb leren kennen als iemand die haar vermogens op een heel bepaalde manier geschoold heeft. Op een wijze die je eigenlijk ook wel een soort geesteswetenschappelijke scholing zou kunnen noemen. Een scholing waarbij het door concentratie op wat er innerlijk gebeurt, mogelijk is om die wereld die de binnenwereld vertegenwoordigt en die de binnenwereld met de buitenwereld verbindt, te consulteren.

Bij een aantal mensen en bij mijzelf kwam vorige week dat hele probleem van die phytophthora weer heel indringend boven. Zoals een aantal van jullie weten, is in de herfst met de biologisch-dynamische boeren in Nederland besproken dat de ervaringen in 1998 met koperoxychloride niet zodanig waren om daarmee verder te gaan. Integendeel, we zeiden dat we dat niet meer zouden gebruiken. Maar ja, dat was in de herfst. Nu is het nat geweest en nat gebleven. De aardappels waren nat en je ziet de phytophthora weer komen. Je vraagt je dan af hoe het met onze mooie voornemens staat. Ik meende dat dit misschien een goed moment zou zijn om de krachten te bundelen.

Marieke kan ons helpen bij het verkrijgen van de hulp die de geestelijke wereld bereid is ons te geven. Daarbij is het heel belangrijk dat jullie met jullie vragen komen. Het gaat om degenen die met deze problematiek zitten. Er zijn hier vanavond een aantal leerlingen van Warmonderhof maar de meerderheid van de aanwezigen zijn aardappelte- lers uit de biologisch-dynamische en ecologische landbouw.

1.2. Samenvatting van de bijeenkomst van 10 december 1998.

Op verzoek van Marieke zal ik eerst een samenvatting geven van de bijeenkomst van 10 december 1998, die zij op verzoek van leraren en leerlingen van Warmonderhof heeft gehouden. Er is toen ook over de aardappel in relatie tot de phytophthora gesproken.

De vraag was toen wat er met de aardappel aan de hand is. Marieke gaf als antwoord dat de aardappel een beetje narrig is. Hij heeft er genoeg van en voelt zich niet lekker. Dit komt vooral doordat de wortels zich in feite niet genoeg tot in de punt toe levend met de aarde kunnen verbinden. Ze kunnen ook niet breed genoeg in de aarde doordringen.

Dit is eigenlijk het voornaamste probleem. Er komt nog iets bij, namelijk dat die wortels voortdurend geïrriteerd worden. Alsof iemand daar voortdurend aan zit te kriebelen. Deze uitspraak gaf nogal wat gelach in de zaal.

Er is toen niet uitgewerkt waardoor dat precies komt. Er werd geroepen dat dat misschien wel aaltjes zouden kunnen zijn. Doordat die wortels zich niet lekker voelen, kan de aardappelplant niet echt staan waar die staat en kan hij zich ook niet goed met zijn stengel zoals Marieke zei "fier omhoog richten".

Omdat hij zich niet fier omhoog kan richten, wordt er te veel vocht vastgehouden. Dit wordt helemaal een probleem als er al veel vocht is. De aardappel heeft dan te veel hangend blad en het blad wordt ook wat gekreukeld. Daardoor heeft die schimmel meer toegang. Het vocht blijft nevelig, mistig tussen de bladeren hangen.

In die lezing werden ook oplossingen genoemd. Er is toen gesproken over kommetjes rondom de stengels. Hierdoor zou het water makkelijker de grond in kunnen trekken en zou er meer lucht, meer wind om die stengels heen kunnen waaien. Ik heb me afgevraagd of het een omgekeerde rug zou kunnen zijn. Wij zetten aardappels meestal op ruggen. Wij aarden ze aan waardoor ze juist omhoog komen, terwijl hier de indruk wordt gegeven dat ze eigenlijk nog meer ruimte zouden moeten hebben. Vooral ook meer lucht rond de stengels en bladeren.

Marieke zei dat we ons iets moesten voorstellen van niet meer dan een centimeter of zes diep, dus meer vlakke, schotelvormige kommetjes. Door dat werken met die kommetjes gaan de wortels meer naar beneden. Ze krijgen dan een impuls om dieper te wortelen en niet in die rug te blijven hangen. Dit betekent dat de grond los moet zijn zodat de wortel naar beneden kan gaan. Ik kan me er wel iets bij voorstellen dat als die aardappelplanten met hun wortels dieper naar beneden kunnen, ze dan ook met de stengels beter omhoog kunnen komen.

Er is toen ook gevraagd of we bergkristallen in het veld zouden kunnen zetten in plaats van het kiezelpreparaat te spuiten. Er ontspoon zich toen een heel gesprek over de aard van het bergkristal dat zich helemaal niet zo makkelijk met de aardappel laat verbinden. Het is geen vanzelfsprekende relatie. Ook is er gevraagd wat je zou kunnen doen om die kristalkracht, oprichtingskracht, lichtkracht bij de aardappels te krijgen.

Marieke zei toen onder anderen dat je het misschien niet via een nevelspuit maar via een soort kanaaltje in de grond zou kunnen doen. Ik dacht toen ik dat las dat je het misschien via een druppelirrigatie bij de planten zou kunnen krijgen. Dat het zo door de wortels uit de bodem opgenomen zou kunnen worden en in die plant zou kunnen werken.

Een ander voorstel was om eventueel de kracht van onyx, een heel ander mineraal te gebruiken om die kwartskrachten dicht bij de aarde te krijgen. Om de afstand tussen het pure kristal, de aarde en de aardappelplant met onyx te overbruggen.

Haar derde opmerking was dat het misschien al veel zou helpen als de mensen die met het kwartspreparaat bezig zijn die bergkristallen heel duidelijk in hun voorstelling hebben. Om die als het ware mee te roeren en zo aan het gewas aan te reiken.

Tenslotte was er nog een vraag die niet direct op de aardappel sloeg maar wel op het werken met preparaten, namelijk over het mestpreparaat. Dit wil ik hier ook nog noemen omdat het mij zeer trof. Marieke zei namelijk dat dat een preparaat is dat soms wel en soms niet werkt. Ze vroeg of diegenen die daar mee werken er wel eens op letten van welke koeien ze de mest nemen om in de hoorn te doen als zij het hoornmestpreparaat maken.

Het is feitelijk zo dat als je die mest, ik zeg het even in mijn woorden, van een zenuwkoe neemt dat je dan ook zenuwmest krijgt. Je moet er dus goed op letten dat je voor dat preparaat de mest van een heel rustige, goed uitgebalanceerde koe neemt. Juist om die balancerende werking van het preparaat te kunnen bereiken als je dat gaat uitroeren en over je akker gaat uitbreiden.

Dit was mijn samenvatting van de vorige bijeenkomst als inleiding op de problematiek van vanavond. Ik zou Marieke graag willen vragen eerst iets te zeggen over wat zij ziet en hoort over wat die aardappelziekte ons eigenlijk wil vertellen. Over zijn bestaan in Nederland en dan met name in de ecologische en biologisch-dynamische landbouw. Dit is voor ons het grootste urgent. Wat kunnen wij voor die aardappels doen en waarom hebben ze ook bij ons de phytophthora?

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Marieke:

Ik krijg vaak innerlijke beelden. Die lees ik intuïtief en ik word daarin begeleid. Ik ben heel blij dat je een samenvatting hebt gegeven. Ik heb er nog wel een aanvulling op. Ik heb toen met name waargenomen dat de aardappelplant niet tegen nevelige waterstructuren kan. Van de heigheid, de mistigheid, de dauw in de ochtend wordt hij helemaal naargeestig. Gewone regen met spattende druppels verdraagt de aardappel veel beter dan die heiige nevels.

Ik heb toen gezien dat het vernevelen van preparaten door de planten minder goed wordt verdragen dan wanneer het preparaat via de aarde door het wortelgestel omhoog - gezogen wordt. De essentie van het preparaat wordt dan meer doorleefd opgenomen.

Wanneer je het dus van bovenaf sproeit, kan de essentie veel minder diep tot in het wortelgestel indalen. Ik zag dat er een voorkeur is om het vanuit de wortels op te nemen. Om de codering van het preparaat van binnenuit op te laten trekken.

In feite heb je dit al verteld maar het is goed om dit nog even aan te scherpen.

2. De oorspronkelijke aardappel.

Marieke:

Het eerste beeld dat ik nu zie is dat de aardappelteelt inmiddels een langdurige geschiedenis heeft. Er is als het ware een verarming van het karakter van de aardappel ontstaan, vergeleken met hoe die voorheen van nature bedoeld was.

Nu wordt de aardappel in een veel meer ronde of ovale vorm geteeld dan die oorspronkelijk van nature had. Mijn innerlijk beeld laat zien dat hij meer kronkelingen en meer inhammen had. Hij had geen langgestrekte rondingen.

Hebben jullie beelden van het oude type aardappel? Ik ken die niet maar ik zie dat hij veel knoestiger van aard was dan de huidige aardappel. De schil was voorheen wolliger van structuur. Er was ook een soort gelaagdheid onder de schil die, om het zo maar te noemen wat peperiger, wat minder glad van structuur was dan de kern. De kern was geen gladde massa zoals nu. Er liepen wat gekleurde adertjes doorheen. Kan iemand dit bevestigen?

Vervolgens was het wortelgestel in die tijd veel korter dan nu. Het was minder

wijdvertakt en ook veel noestiger, dikker en meer klauweriger de aarde vasthoudend. De aardappel van toen was een heel andere dan die van nu.

Het beeld dat ik nu krijg heeft met het loof van de plant te maken, zoals dat voorheen was en nu is. Toen waren al de blaadjes wat dikker en ook weer wat noestiger. Het waren meer een soort kapjes. Ze lagen omgeslagen. Ik zou het kunnen vergelijken met een soort overhellend bladerdak waardoor schaduw op de bodem ontstaat. Het blad was in staat de hoeveelheid regen beschuttend af te werpen. Kunnen jullie het je zo een beetje voorstellen?

Gebogen blaadjes, net als dakpannen, die dan over elkaar heen vielen. Wanneer er dan behoorlijk regen op kwam, gleden die als het ware als bij een soort parapluutje daar wat meer van af. Wat daar binnenin toch door druppelde was niet zo naarlastig zoals nu.

Toen gingen er ook regelmatig dingen met de aardappelteelt mis maar niet in die mate zoals tegenwoordig. De plant was van nature veerkrachtig. Hij kon met meer verarmde grond makkelijker overweg en had aan zijn eigen knoestigheid bescherming. Er was een soort natuurlijke weerstand tegen de omgeving, waardoor het innerlijk van de plant overlevingskrachtig was.

Vraag:

Over welke periode praat je dan?

Marieke:

Mijn gevoel zegt rond de twintiger, dertiger jaren. Ik weet echter absoluut niet hoe lang de aardappelteelt hier in Nederland gaande is. Intuïtief voelt het als die periode.

Vraag:

Kunt u nog verder terugkijken?

Marieke:

Wanneer ik nog verder terugkijk, zie ik meer wilde aardappels. Wilde aardappels die er in het veld tussendoor stonden. Die waren dus minder bewust door mensen gepoot. Ze waren ook meer vertakt en stonden met grote tussenruimten. Ruimtes van zeker één of anderhalve meter of meer. Ze stonden er vermoedelijk ook zoals het zaad aangewaaid kwam. Hoe teel je nu aardappels verder?

Jan Diek:

Met de aardappels. Je poot ze. Dit is een vegetatieve vermeerdering. Het kan ook met

zaad.

Marieke:

Toen was er ook nog heel veel onkruid omheen. Dit kon de aardappel dulden. Nu doet hij dat al lang niet meer. Door zijn knoesterigheid had hij behoorlijk veel weerstand.

Vraag:

Ik moet denken aan waar de aardappel oorspronkelijk vandaan komt, uit de Andes bij de indianen. Wanneer je foto's uit de Andes ziet dan zijn het inderdaad heel knoestige wortels. Ze lijken op de gemberwortel en dat is een heel ander product.

Marieke:

Ik zie ook dat de punten van de wortels vaak een beetje klauwerig waren. Ineen gebogen dus niet helemaal rechtuit staand. Echt even aangrijpend in de aarde. Is de aardappel door ontdekkingsreizigers naar Europa gekomen? Ik moet aan de 15e eeuw denken.

3. De aardappel van nu

Ik ga nu naar de hedendaagse aardappel kijken. Ik moet wel lachen om mijn taalgebruik. Mijn begeleiders, door wie ik geïnspireerd wordt, zeggen: "de aardappel is in deze tijd preuts geworden". Ik ben benieuwd wat ze daarmee bedoelen. Ik ga daar naar kijken. Mijn begeleiders hebben soms heel klassiek oud taal gebruik. Het is wat het is. Het is prachtige taal.

In zekere zin beschutten de aardappelplanten zich zo dat ze soms onwelriekend zijn. In die mate dat er van hen afstand wordt gehouden. Vooral als ze zichzelf besmeurd voelen door aantasting. Ze hebben dan een bepaalde bederflucht die de mens op afstand houdt.

Jan Diek:

Kun jij uitleggen hoe het komt dat aardappels bij allerlei ziekten vreselijk gaan stinken.

Opmerking:

Er zijn inderdaad aardappelziekten waardoor de aangetaste aardappels heel naar gaan ruiken. Naar melkzuur of naar natron. De ziekte phytophthora ruik je ook heel goed. Wanneer de aardappel in een bepaalde mate besmet is, kun je hem op een afstand ruiken.

Marieke:

Ik ga door. De relatie tussen de mens en de aardappel en tussen de aardappel en de mens is veelal vanuit commerciële doeleinden ontstaan. Begrijpelijk maar waar. Hierdoor

heeft de aardappel zijn uiterlijk moeten inruilen voor dat wat de mens als prettig vermag te ervaren. Daardoor voelt hij voor zichzelf onooglijk aan. Dit leeft als essentie in het wezen van de aardappel.

Nu is de aardappel van nature, net zoals veel dieren, best in een bepaalde open structuur met de mens verbonden. Hij voelt dat hij de mens dient te bevoorraden met voedsel. Er is echter een crisis ontstaan door de mate waarin hij dit moet doen en de wijze van persoonlijke vervorming. Met name deze redenen veroorzaken wildgroei middels uitlopers.

Wanneer de aardappel zich dus langdurig te weinig geapprecieerd voelt en daarnaast in een nevelachtig, vochtig klimaat figuurlijk gesproken zurig, narrig van karakter wordt, zich niet waarlijk waargenomen voelt, dan heeft hij de neiging te verzilten.

Hoe zou ik deze term in dit verband kunnen uitleggen? Het is alsof hij dan eerst verhardt, dat niet vol kan houden en dan ontploft. Het is alsof de wand van binnenuit gaat scheuren en dan een andere identiteit te zien geeft die naar buiten toe gaat uitstulpen.

Ik probeer het te verwoorden vanuit de waarneming. Ik zie dat de aardappel zijn best doet om de mens tegemoet te komen. Echter door het klimaat waarin hij groeit, met name als het langdurig heel verfijnd regenachtig is, dus in die nevelstructuren, voelt hij zich wezenlijk tekort gedaan.

Hij verhardt zich dan van binnenuit en legt een beetje een schorsachtige schil aan. Gezien zijn zachte aard van binnen kan hij dat niet lang volhouden want de aardappel is van binnen toch meer waterig poreus. De schil gaat dan van binnenuit barsten en gaat op de lange duur uitstulpingen veroorzaken.

4. De oorzaak van groeischeuren in de aardappel.

Vraag:

Mijn eerste reactie is dat die aardappel met een te hoge snelheid moet groeien en dan groeischeuren krijgt. Wij hebben daar wel een verklaring voor maar kunt u zien waardoor dat komt?

Marieke:

In de eerste plaats neem ik waar dat met name de kleigrond te hard en te veel torsend is voor de aardappel. Zandgrond, zo voelt het aan, zal wat minder scheuren in zijn schil

veroorzaken.

Ik durf het niet honderd procent zeker te benoemen maar ik heb de neiging te zeggen dat de bovendruk van de grondlaag, met name wanneer de structuur van de grond meer compact aaneengeregen is, in relatie tot de zwaartekracht van de aardappel soms te veel kan zijn. Dit kan, in combinatie met de andere factoren die ik benoemde, groeischeuren veroorzaken.

Ik ben benieuwd wat jullie daarover zeggen.

Vrager:

Volgens ons spelen er meerdere factoren zoals het ras van de aardappel. Aardappelteelers zeggen ook dat er in de groeiperiode in korte tijd grote verschillen zijn in de temperatuur en het vocht. Hierdoor heeft de aardappel eerst een groeistuwing, gaat daarna weer verder groeien en barst dan uit zijn schil.

Marieke:

Deels speelt dit maar niet in die mate waarin dat nu gedacht wordt. Dit is een onderdeel van de problematiek maar er zijn meerdere zaken in gaande. Ik zal kijken of ik nog meer zaken kan benoemen als aanvulling daarop.

Jan Diek:

Je zegt dus dat het compact zijn van de grond, verdichting van de grond een belangrijke oorzaak is van groeischeuren.

Marieke:

De grond is te compact en te hard. Deze is te veel wegend en drukkend voor de aardappel.

5. Bemesting in relatie tot de bodemstructuur.

Vraag:

Wat kunnen we aan de bodemstructuur doen met bemesting? Wij zijn in de biologische landbouw vaak gewend om met vrij onverteerde stalmest te werken en zelfs met drijfmest. Kun je in de aardappelteelt zo met bemesting omgaan of moet je naar andere wegen zoeken?

Marieke:

De eerste behoefte van de aardappel is dat de grond boven hem een bepaalde poreusheid heeft waardoor het water diep weg kan zakken en ook niet te zwaar torsend voor de aardappel is.

Bemesting is toegestaan als die periodiek plaatsvindt in niet te grote hoeveelheden tegelijk zodat elke keer een verteringsproces van de bemesting in de aarde kan plaatsvinden. Er moet niet overdreven veel in één keer op gespoten worden, waardoor de vertering van wat op de aarde neergelegd wordt of door de aarde heen gepompt wordt, niet te langdurig hoeft plaats te vinden.

De aarde heeft behoefte aan tussentijdse bemesting. Dit te integreren, weer adem te halen en tot rust te komen zodat het weer opgeladen is om een nieuwe laag te aanvaarden. Nu wordt vaak, heel begrijpelijk, vanuit gemak te veel in één keer toegevoegd waardoor de aarde bijna in ademnood komt omdat er te weinig poreusheid is binnen de normale ademhalingscircuits van de aarde. Ik heb geen betere verwoording.

Vrager:

Bedoelt u dan binnen een periode van een jaar meerdere bemestingen geven?

Marieke:

Lichtere bemestingen geven. Dit is natuurlijk afhankelijk van hoe de aarde erbij staat en wat de gewassen zijn. Zo om de twee of drie maanden of in het voorjaar en najaar maar niet te snel op elkaar. Bij bepaalde gewassen kan je er niet meer overheen gaan. Die kan je beter even laten rusten.

De opeenstapeling van mest doet de aarde geen goed. Deze verdient tussentijds met rust gelaten te worden zodat het eigen ademhalingscircuit zelfstandig kan worden gehandhaafd en veerkrachtig blijft. Met bemesting, die op zich voor een hoogstaande voeding staat, is het net als bij overeten. Wanneer je jezelf een aantal malen hebt overeten, wil je daarna niet meer zo gemakkelijk voedsel opnemen. Het is dus belangrijk dat de bemesting periodiek gebeurt in kleine eenheden en indien mogelijk gelijkmatig uitgespreid.

Vraag door Jan Diek:

Ik denk dat het hierbij een belangrijke vraag is of het over de groeifase, het groeiseizoen van de aardappel gaat of over de hele vruchtwisseling.

Marieke:

Met name wanneer de plant nog jong is, dien je daar bijzonder op te letten omdat de druk juist dan net de nekslag kan zijn. Vooral als de plant nog teergevoelig is, verdraagt hij heel weinig. Hij heeft dan behoefte aan een goed doorademend circuit om hem heen. Hij kan dan ook nog niet te veel voeding verdragen.

Jan Diek:

Ik neem aan dat jullie als biologisch-dynamische en biologische boeren een heel goede bemestingsstrategie hebben. Het lijkt mij dat jullie even moeten reageren met vragen

als: doe ik het zo goed of doe ik het niet goed? Anders is dit te vaag.

Opmerking:

Er speelt nog iets belangrijks. We doen dingen uit ervaring. Je wilt tussen het gemiddelde van wat je wel en niet goed hebt gedaan in gaan zitten. Wij bemesten de grond vaak een half of één of twee jaar daarvoor. De natuur zorgt er door regen en warmte voor dat de aardappelplant door die wisseling ervan, zeker hier in Nederland, af en toe weer een scheutje krijgt. Vorig jaar kreeg de plant, terwijl die laat in het jaar nog jong was heel veel voeding op een bepaald moment. Toen kwamen die scheuren.

Jan Diek:

Op een bepaald moment ga je als boer bemesting uitvoeren. Je zegt dat doen wij en later maakt de natuur de bemesting die wij gegeven hebben beschikbaar voor de plant. Wie moet er nu opletten? Wanneer je zegt dat die natuur oké is en het hier gaat over boeren die bemesten dan is dat iets anders dan wanneer je zegt dat die natuur er geen hout meer van snapt en wij die natuur moeten uitleggen dat hij het anders moet doen. Ik denk dat het belangrijk is om daar iets over te zeggen.

Marieke:

Wanneer je in de herfst een bepaalde mate van mest geeft, minder dan gewoonlijk, heb je de keus om in het voorjaar een dun laagje toe te voegen of niet. Die keuze kan op het laatste moment worden gemaakt. Dit is gunstig omdat je niet kunt voorzien hoe de seizoenen zullen verlopen en in de herfst algemeen berekend kan geven wat men wenselijk acht.

Wanneer je het dus etapsgewijs zou doen, heb je zelf een stukje sturing voorhanden. Dit kost natuurlijk meer arbeidstijd et cetera, et cetera maar het maakt iets minder afhankelijk van de seizoenen. Bij die tweede toevoeging gaat het dan om een dunne laag dat niet te vergelijken is met die van de herfst.

Bijvoorbeeld dat je tweederde in de herfst geeft en kijkt of je eenderde toevoegt of niet, of misschien nog maar een zesde of helemaal niets. Dit is afhankelijk van hoe doortrokken de grond is van wat er in de winter en in de prille opkomst van de lente al gebeurd is.

6. Gescheurd grasland en luzerne

Opmerking:

Wij planten in gescheurd grasland en bemesten verder niet. Ik heb het idee, ook door wat u zegt, dat dat het beste is.

Marieke:

Ik ben echt een leek op dit gebied maar net bij de vragen over de hedendaagse aardappel zag ik op een gegeven ogenblik aardappels tussen gras staan. Ik dacht dat kan niet want dat zal de boer wel niet willen maar het zag er zo goed uit. U zegt nu, ik mest niet en de aardappels zijn gepoot in gescheurd grasland. Jan Diek kun je me uitleggen wat dat is en komt het gras er periodiek uit of helemaal niet?

Opmerking:

Ik wil daar graag nog iets aan toevoegen. In het verleden deden we dat ook met luzerne met als resultaat dat er altijd bloeiende luzerneplanten tussen de aardappels stonden. Daar hadden wij altijd een heel goed gevoel bij. Luzerne wortelt heel diep en levert stikstof. Deze plant haalt ook van heel diep mineralen omhoog die dan beschikbaar komen voor de gewassen die je aan het telen bent.

Jan Diek:

Vroeger werd luzerneland gescheurd met de bedoeling dat het loof dat de grond ingewerkt was mest opleverde. Het leverde dan echter ook luzerneplanten, vlinderbloemigen op die weer tussen de aardappels stonden. De laatste tijd wordt grasland gescheurd en mooi ondergeploegd. Het idee is dat als het erboven komt dat het dan onkruid is en dat je dan geen goede boer bent. Wanneer het gras dus niet allemaal weg is, heb je het verkeerd gedaan.

Marieke:

Het is nu de vraag of het wel zo verkeerd ís. Ik ga kijken. Het wonderlijke is dat toen ik net beelden met aardappelplanten kreeg er af en toe gras boven de aarde uitkwam en het zag er goed uit.

Ik moet wel lachen maar het is het taalgebruik. Ik zou zeggen kroestig gras, pollig gras, gras dat niet gecultiveerd is. Ik bedoel beslist niet het gras van een gazon. Het is wat breder en puntiger.

Opmerking:

Is het kweek? (veel hilariteit)

Marieke:

Het is gras dat niet recht naar boven groeit en ook een wat warrige structuur heeft. Het staat naar links en naar rechts. Soms staat het omhoog, soms scheef. Het heeft dus geen recht-opgaande stand en dat harmonieert ergens met de oude aardappelplant die ook zijn gang ging. Er zit dan een soort sfeer om de nieuwgeboren aardappel heen die nog iets vertelt van z'n oude roots, namelijk weerbarstigheid. Begrijpen jullie het een beetje?

Opmerking:

Dit hebben luzernewortels ook.

Marieke:

Dan ga ik daar naar kijken. Heeft luzerne ook iets welriekends? Een soort zoetige, geurige soms ook een beetje adembenemende atmosfeer. Een beetje zwoel, een beetje verzachtend. Geeft het een meer volle luchtgesteldheid als sfeer?

Opmerking:

Ik ben het helemaal met u eens.

Marieke:

Dan zit ik bij de goede plant. De aardappel vindt die héérlijk! (hilariteit). Ik zal proberen te vertellen waarom.

Ik zie in mijn innerlijke beelden dat deze zo hoog als de aardappelplant is of misschien hooguit vijf á zes centimeter hoger. Er wordt een soort klimaat over de bodem heen gelegd. Een betekenisvolle, fluistervolle sfeer die de aardappel goed doet. Het is net zoals je je kind inpakt in de winter, in een beetje zachte en niet prikkerige wol. In een beetje wollerige, behaaglijke, flanel achtige kleding.

Ditzelfde doet de sfeer van deze plant in feite met de aardappel. Die voelt zich aangezien, omgeven met aandacht. Hij heeft het gevoel dat er nadrukkelijke aandacht aan hem gegeven wordt doordat de sfeer van deze plant zo vol is. Dit ligt er als een soort mantel omheen.

De knoestigheid van de grassen die ik zag, doet de aardappel iets herinneren aan zijn vroegere gesteldheid waardoor hij nog ergens een connectie heeft met zijn geschiedenis. Dit klinkt misschien als een zweverig verhaal maar de aardappel voelt zich dan veel welgezinder.

We hebben het in de vorige inspiraties gehad over die schotelvormige kuiltjes die de bedoeling hebben dat hij het loof wat rijker gevormd kan neerzetten en dat de wind er wat makkelijker doorheen kan blazen. Het wonderlijke in dit land is, met dit gras en dit kruid, dat de grond ook wat knoestiger mag zijn. Minder egaal, dus een beetje opgeruld, weerbarstig zodat de waterhuishouding z=n gang kan gaan. Dit geeft ook meer lucht in de grond.

Jan Diek:

Er was nog de vraag in hoeverre je dat gras kweek zou kunnen noemen. Kweek is ook de

naam van een bepaalde grassoort die boeren niet zo erg leuk vinden. Kweek is in feite een ramp. Het is iets anders dan die luzerne.

Marieke:

Ik krijg heel duidelijk beelden van gras te zien en ook nog microscopisch vergroot. Het is echt gras met wat scherpe randen. Het heeft ook een lijnvormige structuur omhoog met echt een scherp puntje. Nergens in eenzelfde richting uitstaand.

Vraag:

Glimt het of is het dof?

Marieke:

Dof is het zeker niet maar het is ook niet hoog glanzend.

Opmerking:

Uw beschrijving doet mij aan raaigras denken.

Jan Diek:

Het is belangrijk even naar de wortels te kijken. Boeren hebben minder last van het gras boven de grond dan van die eindeloos woekerende wortelstokken van kweek in de grond. Het kweekgras vormt met zijn wortelstokken een heel dicht netwerk onder de grond dat je niet meer kwijtraakt.

Marieke:

Het hele wonderlijke is dat de wortelstructuren onder de aarde afgeplat zijn doordat de grassen steeds zo raar staan. Ze gaan er niet diep in. Ze zijn onder de aarde hoekig van vorm en hebben niet zo de neiging er diep in te steken. Weten jullie dan wat meer?

Volgens mij heeft kweekgras meer nadelen dan de grassoort die ik waarneem. Het is alsof het een stof in de grond achterlaat. Ik heb daar de naam niet voor maar het lijkt zurig van aard. Het zuigt voedingsstoffen vrij compact op met als gevolg dat er ook weinig andere zaken geduld worden. Wat ik eerder heb gezien is dus beslist geen kweekgras.

Vraag:

Is het graan?

Marieke:

Het is ook geen graan. Het is kleiner en zo in en in groen.

Jan Diek:

We hebben vastgesteld dat luzerne erg geapprecieerd wordt en een bepaalde grassoort waar we nog geen naam voor hebben. We weten in ieder geval dat het geen kweek is. Ik denk dat dat het belangrijkste is. De vraag is welke grassen het dan wel zijn.

Vraag:

Heeft het zin luzerne in het voorjaar bij de aardappels te zaaien of tussendoor? De aardappels niet poten maar zaaien?

Welke andere planten zou je bij de aardappel kunnen zaaien om het hem aangenamer te maken? Welke plant schept hetzelfde aroma of diezelfde aandachtssfeer als de luzerne?

Marieke:

Ik moet zeggen dat die luzerne zoveel kracht heeft dat ik niet zou weten wat je nog zou moeten toevoegen. De lucht is zo bezwangerd van goeigheid om het zo maar te noemen, dat het eigenlijk onnodig is om nog veel meer inzet te doen.

Ik werk op heel veel vakgebieden zoals orthopedagogiek, psychiatrie, management, met artsen en nog veel meer. Ik heb het altijd heel prettig gevonden als er kennis wordt aangenomen die proefondervindelijk getoetst wordt.

Ga dus vanuit eigen goeddenken met een stukje van je land oefenen als er iets van wat gezegd is je aanspreekt. Kijk wat het jón doet. Neem het niet zomaar klakkeloos over. Vaak weet ik dat het uitstekend werkt maar ik zou het vreselijk vinden als jullie het klakkeloos zouden overnemen en het blijkt onvoldoende te werken. Ik geef naar beste kunnen. Put daaruit wat je nodig hebt en doe daar proeven mee.

De luzerne is voor mij zo'n voorbeeld waarvan ik denk dat dit zo goed is dat het haast geen toevoeging nodig heeft.

7. De oorzaak van phytophthora

Jan Diek:

We zijn aan het kijken wat de phytophthora ons te vertellen heeft. We zijn via de aardappel die uit zijn vel barst bij de luzerne uitgekomen. Ik moest trouwens nog aan schurft denken maar misschien is dat helemaal verkeerd. Ik weet niet of je nog iets speciaals zou kunnen zeggen over de phytophthora als schimmelziekte op de aardappel. Deze ziekte is de grootste paniekveroorzaker.

Marieke:

De laatste keer dat ik hier op Warmonderhof was, ben ik als het ware even energetisch in de aardappel gaan zitten om te kijken hoe de aardappel van binnenuit voelt. Ik werd helemaal beroerd van de gewaarwording van het wortelgestel en dan vooral de punten. Ik heb toen beschreven dat ze het nog beter verdragen als er af en toe een worteltje knakt doordat er verkeerd wordt geschoffeld. Dit herstelt nog beter, dan die, ik werd naar in mijn voeten getrokken, voortdurend jeukerige branderigheid.

Ik zit dan in de aardappel en kan niet vanuit die aardappel naar buiten kijken. Ik voel wel hoe beroerd de wortelpunten aanvoelen. Ik zou daar nog even opnieuw naar toe willen. Het was toen zo'n duidelijke ervaring dat er iets in die wortelpunten niet lekker zit. Stel dat wij voortdurend jeukende voeten hebben. Wij zijn dan ook niet zo bezig met wat daar boven gebeurt. Dit haalt heel veel aandacht weg.

Vraag:

Kunt u kijken of ook de wortels van de aardappelplant behoefte hebben aan frisse lucht?

Marieke:

Dit is zeker waar. Ik zie elke keer dat een aardappelplant die in een grond staat die wat korreliger van structuur is, meer kan ademen, meer lucht heeft tot in het wortelgestel toe. Ik vermoed dat een aardappel in kleigrond een wat ronder, of meer ovale structuur krijgt dan een aardappel in een korrelachtige grond.

Een aardappelplant in kleigrond moet zijn opzuiging van de sappen uit de grond iets inhouden, puur omdat de grond daar te nauw omheen ligt. Met name als de grond heel drassig, smeug en echt kleilig is en geen korrelige wat meer fijnmazige structuur heeft dat water doorlaat, is de wortel heel snel aangetast en onwel.

De smeüige of papperige aard van de grond maakt dat het uiteinde van de wortel, het velletje van de wortelpunt, zich niet goed houdt. Wanneer de aardappel zich in de wortel niet lekker voelt, is dat hetzelfde als wanneer wij jeuk hebben of likdoorns of scheuren in onze nagels. Je bent er dan met je aandacht niet meer bij.

Wat kan je daar aan doen? Ik probeer of ik daar wat over te zien kan krijgen.

Jan Diek:

Wil je daarbij even teruggaan naar wat je eerder over de irritatie in die wortels hebt gezegd? Er waren toen mensen die het over aaltjes hadden.

Marieke:

Ja, de aaltjes. Je kan je voorstellen dat als er te weinig verhoorning in de wortelpunt is, dat die dan ook makkelijk van buitenaf te benaderen is door ongedierte. Hij is als het ware te doorlaatbaar, te sappig aan de wortels, waardoor indrukken die van buitenaf komen diepe sporen op hem nalaten. Er is te weinig weerstand. Met name als de wortel-

punten niet goed zijn, lijdt de hele aardappelplant.

8. Terug naar de bemesting

Vraag:

Ik wil graag even terugkomen op de bemesting. Ik erger me al jaren aan onze mesthoop. Natuurlijk gebruiken we organisch materiaal en geen chemische middelen. Wanneer je die echter vergelijkt met wat Rudolf Steiner heeft gezegd, over hoe je een mesthoop moet opzetten en moet composteren, dan komen wij bijna allemaal niet aan dat ideaalbeeld toe.

Wanneer je het dan hebt over die smeugheid of die kleffigheid van kleigrond en wij gooien daar dan ook nog eens onze kleffe, slecht verteerde mest bij, dan zijn we eigenlijk identiek bezig aan die klei. Misschien moeten we naar heel andere mestvormen toe. Ik denk dan aan ver doorgevoerde compost. Wij denken tegenwoordig echter heel chemisch. We denken dan dat we stikstof en nog wat meer kwijtraken en dat we dat dan niet moeten doen.

Marieke:

Ik zal daar naar kijken. Wanneer er in mindere mate periodiek gemest wordt, kan dat behulpzaam zijn voor de grond mits het niet overdreven wordt. Bemesting heeft ook een aantal voordelen. Ik zal kijken welke dat zijn. Het is een heel ander beeld dat ik zie. Het raakt mij wat ik waarneem.

Voorheen waren landbouw en veeteelt niet zo makkelijk te scheiden zoals nu. Er liepen dieren over de velden waar ook landbouw gepleegd werd. Alsof dieren en planten iets met elkander uit te staan hebben in een bepaald evenwicht van aanraking. In zekere zin zoals nu de mest het land ten deel valt en vanuit een soort natuurlijke verstremgeling een uitwisseling met de aarde aangaat, ook al heeft die aarde het dier niet gezien.

Het is op zich dus niet verkeerd dat landerijen waar normaal geen dieren overheen lopen toch in beperkte mate met afvalstoffen van natuurlijk levende dieren te maken krijgen. In die zin is bemesting niet negatief wanneer dit incidenteel gebeurt. Echter de mate waarin nu landelijk bemesting plaatsvindt met mest van niet-natuurlijk levende dieren, maakt dat het land er eerder door verarmt dan dat er goede sporen van dierlijk gedrag op nablijven.

Binnen de uitwisseling van datgene wat het dier nalaat, zitten er dus ook ver verteerde

stoffen in die het dier via zijn vertering heeft omgezet. Deze zijn ook toevoegend aan de aarde mits ze in beperkte mate en incidenteel worden afgestaan.

Wanneer ik nu naar de bemesting kijk zoals die binnen de BD-landbouw gebeurt en ik gooi die op één noemer, dan klopt het wat u zegt. In zekere zin is ook hier sprake van een mestoverschot. Er is te weinig ruimte om het goed te kunnen verspreiden.

In Nederland heeft de mest door de grote waterhuishouding eromheen, door sloten, irrigatie et cetera, et cetera, feitelijk een veel breder verspreidingspatroon dan het stuk land waar de mest op terecht komt. Dit heeft een nadelig verloop. Nederland kan door zijn grote watercultuur in feite veel minder bemesting aan dan landschappen met minder waterstromen dichtbij de landerijen waar bemesting plaatsvindt.

Ook wordt het land in Nederland door de stand van de zon veel minder doordringend beschenen dan in zuidelijker landen. De intensiteit van de zon doet de mestingrediënten dieper losmaken en dieper het land indalen. Wij hebben hier minder zonlicht en daarom ook een minder doordringende inwerking van de zon op de mest. Hij maakt wel voedselresten uit de mest los maar laat die veel minder diep de aarde indalen dan in landen waar de blakende zon langdurig op de mest schijnt. Wij kunnen ook minder lang profijt van de mest hebben.

Deze zaken samenvoegend doen we er verstandig aan met minder mest uit te komen en deze, indien mogelijk, verder van het water af te houden.

Jan Diek:

Zou je nog speciaal naar de bemesting in de verschillende delen van ons land kunnen kijken? Ik denk dat het goed zou zijn als jullie zouden aangeven waar je tegenaan loopt, wat je al geprobeerd hebt enzovoorts, zodat je daar iets over zou kunnen horen.

Vraag:

Ik zou liever een algemene vraag willen stellen. Tegenwoordig is het technisch mogelijk om mest in een vrij korte tijd helemaal te composteren. Je kunt daar dan amper meer mest in herkennen. Je gaat dan helemaal door het composteringsproces heen zoals dat bij wijze van spreken ook in bosgrond gebeurt. Wij zoeken vooral dáár de oplossing. In het ruller maken van de grond om daarmee een beter klimaat te scheppen voor micro-organismen en plantenwortels.

Jan Diek:

Zitten jullie op klei, op zware klei?

Vrager:

Nee, wij hebben een zavelgrond maar daar wil de phytophthora ook wel op komen. Er is nu een technisch procédé om snel compost te maken. Mijn vraag is of het ruller maken

van de grond een hulp is om van die phytophthora af te komen.

Marieke:

De beelden die ik ontvang laten zien dat dit een gunstige uitwerking heeft. Het is minder bedreigend voor de aardappelsoort dan de andere vormen van bemesting. Klopt het dat het meer poederachtig is? Het is fijner van aard dan gewone mest en het geeft minder onderlinge aanhechting. Wanneer ik het probeer te beschrijven zijn het meer versnipperde deeltjes. Klopt dat?

Vrager:

Ja, het heeft wel een samenhang maar wanneer je het beetpakt en je laat het weer los dan blijft je hand min of meer schoon. Wanneer je dat met mest doet, is je hand helemaal bruin en plakkerig.

Marieke:

Volgens mij is dat een heel gunstige ontwikkeling. Wanneer het mogelijk is, zou je op hetzelfde bedrijf de verschillen proefondervindelijk kunnen toetsen door in verschillende banen aardappels te telen. Een paar banen met de nieuwe compost en een aantal banen openhouden voor de oude manier. Wanneer dit mogelijk is, kan je de verschillen in hetzelfde gebied zien.

9. Het hoornmestpreparaat in relatie tot phytophthora

Vraag:

Wat kunnen de preparaten tegen de phytophthora doen, bijvoorbeeld het koemest- of hoornmestpreparaat in het voorjaar?

Marieke:

Ik wil hiervoor even terugkomen op de samenvatting van Jan Diek. Dit is afhankelijk van welke koe de mest genomen wordt. Dit blijft in elk geval rechtop staan in dit verhaal.

Ik lees de beelden zoals ik die krijg. Het eerste beeld is dat het koemestpreparaat in Nederland al een wat langdurige geschiedenis in uitoefening kent. Sinds de tijd van de grondlegger is het redelijk wijdverspreid geweest binnen de kring van mensen die met de preparaten werkten zonder dat men altijd in diepte goed beseft heeft waar de oorspronkelijke gedachte vandaan is gekomen. Het is alsof ik daar wat meer toelichting op mag geven.

Bepaalde elementen hebben een soort symbiotische uitwerking op elkaar. Een soort nadelige, wederzijds afhankelijke uitwerking waarbij in eerste instantie niet het positieve opgewekt wordt maar het bedrukkende. Degene die dit indertijd heeft samengesteld, heeft getracht de symbiotische relaties van natuurlijke elementen die mogelijk waren, te doorbreken door positieve polen toe te voegen. Om als het ware tot een verheldering van substantie te kunnen komen.

Het is in deze tijd belangrijk om te kijken of die elementen van voorheen nog in die mate symbiotisch op elkaar inwerken, ten nadele van wat daar dient te geschieden. Zo ja, wat in deze tijd dan positief inwerkende invloeden zijn om de symbiose te doorbreken. Aangezien de geaardheden voorheen anders waren dan nu, is er heronderzoek nodig.

Ook het hoornmestpreparaat is aan herziening toe wil het nog effect hebben. Nu is het zo dat wanneer het preparaat bereid wordt, de energie van de koe en vooral ook de inbreng van de mens die het preparaat probeert te harmoniëren, de grootste invloed nalaten. Deze is groter dan alle elementen die aangereikt worden. Om meer kracht uit de elementen te kunnen halen, dient dit te worden herzien.

De intentie van de gedachten, dus de codering die de mens achterlaat en de intentie van de koe, zeggen veel meer dan de andere ingrediënten die toegevoegd worden. Wanneer je dus in het oude stramien blijft, heeft dat te weinig kracht.

Jan Diek:

Je zou misschien kunnen zeggen dat die stoffen dragers zijn van intenties van beelden

van mensen. Wanneer er dus niet wordt gelet op de aard van de beelden die mensen hebben en op hun intenties die via de preparaten aan de akkers en gewassen worden aangereikt, dan weet je eigenlijk niet wat je aanreikt.

Wanneer je dus denkt dat het alleen maar om die stoffen gaat en verder niets, dan krijg je verder niets omdat die stoffen niks kunnen dragen. Zo vertaal ik het. Is dat ongeveer de richting die je bedoelt?

Marieke:

Ja. Voorheen was de essentie dat het preparaat vol liep met etherische krachten. Zo sterk gepotentieerd werd dat er als het ware een compactheid ontstond van de intenties die daarin waren opgenomen. Hierdoor zou een kleine afname van dat product, plaatselijk verspreid een soort energetisch uitspreidende werking over en in het land hebben.

Die gedachte is nog steeds goedgunstig gezind en behoud ook zijn intentionele waarde. Het houvast echter dat het aan de materie moet krijgen, is onvoldoende.

Voor deze tijd is het preparaat zoals het nu gemaakt wordt in zekere zin te chaotisch. Het heft niet geheel de symbiose op zoals het bedoeld was. Ook de invloed van de gedachten zoals die er voorheen aan toegevoegd werd, lijkt met de jaren af te nemen.

Vraag:

Het moet dus bewuster bereid worden. Moeten we bewust een koe kunnen uitkiezen en misschien zelf het preparaat bereiden?

Marieke:

Ja. Ik kan me zelfs voorstellen dat er bepaalde mensen zijn, met van nature heel sterk mediamieke gaven, die heel goed de gedachte-intentie in zuiverheid kunnen potentiëren. Die dat ondersteund door het collectiefveld van de boeren mogen doen. Wanneer je een goed gevoel bij iemand hebt omdat je hem als het ware zuiver leest, kan je zien of die persoon het vanuit die intentie kan doen. Het heeft een soort magnetische waarde.

Vraag:

Dit kan ik volgen maar met die koe krijg ik moeite. In het najaar stop je die hoorn met mest in de grond en in het voorjaar haal je er toch iets heel anders uit. Die koe zou dan toch een eind op de achtergrond moeten zitten. Tenminste als ik ruik wat er te voorschijn komt. Welke invloed heeft die koe dan?

Marieke:

Ik kijk of ik een goed beeld heb waarmee ik het duidelijk kan maken. De intentie van moederliefde werkt door naar haar kind, zelfs als de moeder zich een periode lang om welke reden dan ook afzijdig dient te houden. De intentie kan ook in het afval gaan zitten.

Dit geldt ook voor de mens. Wat je ook doet, denkt of voelt, de ontlasting en urine geven een heel eigen verhaal te zien afhankelijk van de emotie waar de mens de laatste dagen, weken et cetera doorheen is gegaan.

Zo gaat het ook bij de koe. De neerslag van het emotionele van het wezen van de koe ligt in haar ontlasting en urine. In zekere zin wordt dat juist door de inwerking in de hoorn in de grond nog meer versterkt.

Zijn jullie bekend met de Bach-remedies? Zoals de Bach-remedie in wezen de zielsintentie van de plant, de bloesem of dat deel van de boom in dauwwater opslaat en in brandewijn conserveert, zo kan jij je voorstellen dat het wezen van de koe in zekere zin ook gepotentieerd wordt, juist door de langdurige inwerking van al die elementen. Het is ook de bedoeling dat er invloeden van buitenaf inkomen. De mens wenst die inwerking door deze procedure te creëren. Dit kan echter niet zonder het wezen van de koe die daar de ingrediënten toe heeft geleverd.

Jan Diek:

Hiermee zeg je dus eigenlijk dat de kwaliteit van die mest ontzettend belangrijk is. Juist omdat deze de hele winter door moet om precies die krachten op te wekken en te versterken die de sterke krachten van de koe zijn. Ondanks het feit dat de mest er in het voorjaar heel anders uitkomt. Ik hoor dat het in feite juist daarom gaat.

Marieke:

Ja. Bij een Bach-remedie zie je van een waterdruppel de bloem ook niet meer af en toch vertolkt hij op etherisch niveau heel zuiver het wezen van de bloem.

Jan Diek:

Ik denk dat het een heel belangrijke vraag is geweest omdat daarmee duidelijk is geworden hoe essentieel dat is.

Marieke:

Ik zou daar graag nog een aanvulling op willen geven. Er zijn mensen die in hun huis prachtige planten hebben staan doordat ze een gevoelsverbinding hebben met een plant. Ze hebben met een plant een soort innerlijke dialoog veelal zonder woorden.

Zo kan je je voorstellen dat je als boer jouw persoonlijke intentie met de aardappel ter overwintering legt. Je mag dus je eigen kleur daaraan meegeven. Ook de koe en alle losse ingrediënten die je aan het preparaat toevoegt, hebben hun uitwerking. Alleen de mens kan bewust iets toevoegen. De koe is wat zij is. Zij laat haar sporen na en kan daar niet extra een bewuste aanzet toe geven.

10. De compostpreparaten in relatie tot phytophthora.

Vraag:

Bij de preparaten voor de composthoop worden bloemen en delen van dieren bij elkaar gevoegd. Er is een reeks zogenaamde compostpreparaten om de compostering te stimuleren. Hoe kijk je daar tegenaan?

Marieke:

Die zijn niet nadelig met name omdat bloemen veel luchtiger van karakter zijn dan de aardappelplant. Doordat de aardappelplant nu van nature zwaarmoedig van aard is geworden, kan hij die lichtig gesteldheid van het bloemenrijk als opwekkend ervaren.

Vraag van Jan Diek:

Zou dat ook kunnen betekenen dat je in geval van nood een vloeistof van die compostpreparaten kan maken en die direct aan de aardappelplanten kan geven?

Marieke:

Ja, maar dan met meer bloemenessence erin.

Jan Diek:

Als een soort kruidenthee of een Bach-remedie?

Marieke:

Beiden. Daar zijn ze zeker positief gevoelig voor. Ze hebben een wonderlijk behoefte aan welriekende bloemen. Aan veldbloemen met echt kruidige geuren daaromheen die aangenaam zijn, dus geen penetrante luchten. Je hebt ze soms ook te houderig kruidig. Het moeten veldbloemen zijn met een meer lichtig karakter. Dit kan je zien aan de structuur van de bloemen. Dit vinden aardappels een prettige geaardheid om mee in contact te staan.

11. Mogelijke al dan niet natuurlijke (genees)middelen.

Vraag:

Welke middelen zoals homeopathische preparaten of geneesmiddelen zijn er nog denkbaar om aan de aardappels te kunnen geven tegen vooral phytophthora?

Jan Diek:

Ik heb een aantal zaken opgeschreven die vaak aan de orde zijn geweest. Over hoornkiesel en hoornmest hebben we het gehad. Vaak wordt er over brandnetel gesproken en over equisetum. Je zou aan eikenschors kunnen denken als een van de preparaten uit de reeks voor de compost. Er wordt ook over cytrex gesproken. Misschien kunnen we dat straks nog aanvullen. Het lijkt mij belangrijk deze stuk voor stuk te bekijken.

11.1. Algemeen.

Marieke:

Ik ga eerst blanco kijken om er vervolgens persoonlijke kleur in te brengen. Vanuit de beelden die ik waarneem, raakt het me dat deze plant wat moedeloos is en behoefte heeft aan meer luchtigheid en een mooie atmosfeer om hem heen waarin hij zich gedragen voelt.

Dan de veldbloemen zoals luzerne. Ik kan me zo voorstellen dat je daar homeopathisch mee kan werken om de gemoedsrust bij de aardappelplant te bewerkstelligen of dat je zoals je Bach-remedies hebt voor de mens ook Bach-remedies in deze richting creëert, gebaseerd op deze bloemen.

De aardappelplant heeft van nature wat met de bloemen waar vroeger de oude aardappelplanten tussen stonden. Volgens mij moet het na te kijken zijn welke dat waren, desnoods in middeleeuwse boeken. Vervolgens zou je moeten kijken hoe bijvoorbeeld Bach-remedies of Californische remedies of homeopathische middelen worden gemaakt. Je zou dan mensen moeten inschakelen die in die procédés thuis zijn.

Ik vermoed dat dat heel gunstig is voor de aardappel. Dit zijn beslist geen kostbare methoden die je als boer niet aan zou kunnen wanneer je dat gezamenlijk in onderzoek zou zetten. Je zou dan ook kunnen voorkomen dat je angst krijgt voor wat het gaat doen als je heel veel andere soorten gewassen eromheen zou moeten zetten om de aardappel gerust te stellen.

Ik kan me voorstellen dat je een stuk begroeiing creëert met planten waar vroeger de aardappel tussen stond. Het land hoeft hier niet helemaal vol mee te staan. Dit is veel te lastig voor jezelf. Je moet een evenwicht scheppen tussen levende planten daaromheen en de sfeer die je creëert middels het -in dit geval wél- vernevelen van homeopathische of meer op Bach-remedies gebaseerde middelen. Dit is punt één. Wellicht werkt dat allemaal al tien keer beter dan wat hier staat. Gewoon omdat dat het nog natuuridentiek samenvoegt.

Vraag:

Ken je iemand die daarmee werkt?

Marieke:

Ik weet dat er in Nederland mensen zijn die toestemming hebben van het oorspronkelijke Bach Centrum in Engeland om hun producten te mogen verspreiden.

Ook weet ik dat iemand, ik dacht Amandus Kosse, bezig is allemaal preparaten te maken

uit edelstenen. Dit is ook het beeld dat ik indertijd zag. Bergkristal is volgens mij niet nodig voor de aardappelteelt. Dit zie ik veel meer voor het gebruik bij groene gewassen dan voor de aardappel. Ik vermoed dat de aardappel heel andere mineralen nodig heeft dan bergkristal. Dit zou ook een onderzoek waard zijn want dan zou je op dezelfde manier kunnen werken.

Ik heb de neiging om in plaats van of aan bergkristal andere soorten toe te voegen. Wanneer ik bijvoorbeeld zie dat de aardappel zo moedeloos is, denk ik aan rose kwarts: warme, volle, vriendschappelijke energie. Dat is iets anders dan bergkristal. Bergkristal is verhelderend. De aardappel echter is daar niet op uit. Die heeft een heel andere structuur. Die is van origine knoestig en is helemaal niet verhelderend bezig. Het gaat om een heel andere afstemming.

Ik zal nu het rijtje afgaan. Ik zal eerst naar de brandnetel kijken in relatie tot de aardappel. Bij andere planten is het misschien een heel ander verhaal. Ik kijk dan steeds naar die relatie met het zwaartepunt op de phytophthora.

11.2. Brandnetel.

Brandnetel is een toevoegend middel. Wanneer ik een schaal zou hebben met een min, een neutraal en maximaal vijf plusjes, waarbij plus positief is en min wil zeggen dat het niets toevoegt en je hebt ook iets dat in het neutrale midden zit, dan verdient hij zeker twee en een half plusje. Dit is maar om het uit te leggen.

Nu de werking. Het heeft volgens mij een beschermende invloed tegen luis. Het voelt ook alsof de aardappelplant zich iets meer omhoog gaat richten, wat minder moedeloos het bladerdek naar de aarde laat afzakken. Het voelt alsof de prikkeling van wat dit preparaat achterlaat de hang tot dieper doorademen in de plant versterkt. Alsof de plant zich iets veerkrachtiger aanscherpt.

De brandnetel heeft een soort aanscherpende functie, wat helder makend. Hij heeft niet te veel naarlastige bijwerkingen. Hij heeft tijdelijk een soort opwekkende invloed en geeft even een stukje veerkracht terug, met name als er van buitenaf te veel impressies komen die de plant niet goed zelfstandig kan verteren. Ik weet niet wat jullie ervaring is maar ik zie dit.

Vraag van Jan Diek:

Zou hij vanuit dit gezichtspunt ook bij het verteren van de bemesting kunnen helpen? Dit sluit aan bij wat je eerder gezegd hebt, namelijk dat de aarde moeite heeft om die mest te verwerken.

Marieke:

Ja, dat klopt. In ieder geval op kleigrond.

Vraag:

Maakt het wat uit of je verse brandnetels vergiert of dat je van droge brandnetels een thee maakt of dat je sap neemt of dat je er gedroogde bladeren als een soort poeder overheen strooit?

Marieke:

In wezen is dat allemaal mogelijk. Het is afhankelijk van de weersgesteldheid. Wanneer de planten erg vochtig zijn, kan je hem in poedervorm strooien. Wanneer het langdurig droog is, kan je hem beter in een nattere vorm als toevoeging schenken. Dit is afhankelijk van waar de plant zelf is. Je moet dat zelf een beetje invoelen.

Wanneer bijvoorbeeld de wortels erg uitgeput zijn, is het goed de vochtigheid zo te laten neerdalen dat het diep bij de wortels kan komen. Je kunt dan het beste gieten waar de steel de grond uitkomt en daar omheen want dan heb je het meeste bereik naar beneden.

Je moet het dus eigenlijk intuïtief doen, afgestemd op de weersgesteldheid waar de plant al langer mee te maken heeft.

11.3. Equisetum of paardestaart.

Vraag van Jan Diek:

Dit lijkt logisch. Dank je wel. Kun je iets over equisetum, paardestaart zeggen? Over paardestaart-thee en paardestaart-poeder?

Marieke:

Het is niet nadelig maar het voegt ook niet veel toe.

11.4. Eikenschors.

Vraag van Jan Diek:

Dan graag eikenschors. Het is eigenlijk een eikenschorspreparaat dat uit de schors van de eik wordt gemaakt. De eikenschors gaat in een schedel van een zoogdier. Vroeger vaak van koeien en tegenwoordig van andere beesten. Deze blijft daar een winter in en is dan veranderd. Dit is een van de preparaten die normaal gesproken in een composthoop gaat maar je zou hem ook apart kunnen gebruiken.

Marieke:

Als eerste: het is niet nadelig. Het woord dat ik hoor is dat het ergens een combinatie is met het element zilver. Ik kan het niet pakken. Dit is voor mij nieuw. Kan jij daar iets over zeggen? Dan ga ik dieper luisteren.

Jan Diek:

Het wordt wel als het maanpreparaat beschouwd. Maan en zilver hebben veel met elkaar te maken. Het resoneert dus met zilver. Je bent warm.

Marieke:

De meeste inspiraties die ik doe, herken ik direct van binnenuit. Daar heb ik zelf connectie mee omdat die volledig door mijn eigen systeem zijn heengegaan. Ik werk echter niet met aardappels waardoor dit voor mij anders werken is dan doorsnee. Het geeft een soort zilvermenging. Dit houdt in dat er op het wezenlijke niveau meer rust ontstaat in het nachtleven van de plant. Hij bekommt dieper van wat hij overdag doorstaan heeft. Het nachtritme wordt wat gelengd waardoor de plant zich op een prettige manier wat sappiger voelt.

Wanneer een plant last heeft van een overvloed aan vocht dan kan hij zich daar helemaal bedwelmd en naargeestig onder voelen. Net zoals wanneer een mens oedeem heeft door opgehoopt vocht en zich niet meer soepel kan uitdrukken, terwijl hij in feite

veel vocht in zich heeft wat soepel van aard en vloeiend van karakter is.

Een plant die in zijn vochthuishouding overladen is, heeft in zekere zin het zilverachtige in zichzelf nodig om met dat te veel aan vocht in zich iets gulziger overweg te kunnen gaan zonder in verzet te raken. De eikenschors nu bewerkstelligt het element zilver in de plant waardoor hij het iets makkelijker in rust verdraagt.

Vraag:

Welk cijfer krijgt eikenschors?

Marieke:

Dit is een mooie vraag. Het heeft een lichte inwerking. Het heeft te maken met het genereren van volhoudingskracht. De brandnetel is meer versterkend. Ik zou zeggen anderhalf plusje.

Vraag van Jan Diek:

Zou je ze bij elkaar kunnen doen?

Marieke:

Ja, dat kan.

Jan Diek:

Dan zou je zeggen, geef dat dan nog mee om juist die nacht sterker door te komen.

Vraag:

Kijkt u naar zilver of gepotentieerd zilver?

Marieke:

Gepotentieerd zilver behoort ook tot de mogelijkheden. Je geeft het dan in heel lichte mate want dan ga je zilver echt homeopathisch potentiëren. Het is dus eigenlijk om het vol te houden. Je kunt je een beetje voorstellen als vooral een vrouw te veel oedeem heeft. Wanneer ze in de wiegende gesteldheid van het vocht in haar lijf kan komen dan vecht ze er niet tegen. Op het moment dat je helemaal naargeestig wordt omdat je door een overmaat aan vocht niet meer van het vloeiende karakter kan genieten en jij je er log onder gaat voelen, dan is het onprettig.

Ik heb net niet gekeken naar wat het zou kunnen betekenen als je de veldbloemen en met name de luzerne zou potentiëren. Ik vind dit toch belangrijk omdat ik het ver-

moeden heb dat je dan al gauw aan de vier tot vijf plusjes zit. Ik vind het heel essentieel daar onderzoek naar te doen.

Vraag:

Ik wilde nog even terug naar de eikenschors. In welke schedel kan je dat nu doen? Vroeger ging het in een koeienschedel. Schedels van koeien en schapen zijn nu verboden in verband met de BSE. Varkens worden doormidden gezaagd bij de slacht.

Marieke:

Ik ga er even dieper in. Ik zal ook kijken of een schedel noodzakelijk is of dat het in deze tijd op een andere manier kan.

Een luchtdichte zak met verharde was daaromheen. Komvormig of hoe jullie het ook nodig mogen hebben. Was is van natuurlijk materiaal en verwarmend van aard dus geeft al een omhulling aan dat wat je wilt prepareren.

Je zou kleinschalig kunnen oefenen om te kijken welke wassoort het beste is en wat het verbindende materiaal in de was dient te zijn om de vorm te bepalen. Zoals je een kokosnoot uitsnijdt waar je naderhand de dop weer op kunt zetten. Je dient dus iets in die structuur te creëren waardoor je het ook weer kunt dichtten, waardoor binnen deze gesteldheid het rijpingsproces in de aarde kan plaatsvinden. Was is een goed geleidend middel.

Vraag:

Bedoelt u bijenwas?

Marieke:

Dit lijkt mij goed maar dan een verharde vorm. Ik weet niet hoe dat werkt.

Jan Diek:

Bijenwas wordt hard wanneer het afkoelt.

Vraag:

Moet dat dan ook in stromend water of gewoon in de aarde?

Marieke:

Dit mag echt in de aarde. Aarde heeft er een heel gunstige werking op. Schedels zijn niet noodzakelijk. Ik zie behoorlijk dikke lagen was en iets wat in feite de vorm aangeeft. Ik kan me voorstellen dat je daar een soort grofmazig weefsel in hebt. Het wordt door de was uiteindelijk helemaal in een bepaalde structuur, in een bepaalde vorm geplaatst zoals je met klei iets kan vormen. Het houdt die binnenvorm dan ook in stand waardoor het niet zal breken. Je hebt dus een binnenlaag nodig zodat de druk van de aarde het

niet te zwaar doet zijn.

Jan Diek:
Bijenwas als een soort bewapening, mooi.

11.5. Cytrex

Vraag:
Wat is de werking van cytrex?

Jan Diek:
Cytrex is iets nieuws. Het is een product op basis van citrusvruchten dat in Zuid-Amerika is ontwikkeld. Het wordt in Nederland aanbevolen als middel tegen phytophthora. Het is hier nog niet erkend maar wordt wel op proefbedrijven gebruikt. Je kunt het via Warmonderhof krijgen.

Marieke:
Mijn eerste beeld is dat het niet voldoende is. Ik ga er even wat langer naar kijken. Ik zie dat het is vermengd met andere producten. Het is dus niet alleen van citrusvruchten. Het sluit wel aan op het verhaal van de aardappel die knoestiger van aard wil zijn. Citrusvruchten doen hem bedwelmen en intrekken.

De aard van citrusvruchten verschilt zo van die van de aardappel dat deze een schrikreactie krijgt waardoor hij gaat verhard en dan wat resistenter wordt tegen de invloeden van buitenaf. Deze doet echter in zekere zin zijn natuur geweld aan. Ik ga kijken wat er mis is en wat er goed aan is.

Cytrex is een snerpand redmiddel en doet zeer. Op het moment dat je cytrex gebruikt, geeft dit een energetisch intrekende werkende kwaliteit in de aardappel. ie pantsert zich wat en wordt dus resistenter maar hij doet het in zekere zin vanuit pijn. Begrijp je?

De aardappel krimpt letterlijk en figuurlijk wat in en wordt iets knoestiger. Dit is tevens zijn behoud maar het is voor de aardappel zeker geen prettige aangelegenheid. Het heeft te maken met overleven in benarde omstandigheden.

Vervolgens zie ik dat cytrex sporen in het nageslacht van die aardappel nalaat. Die heeft namelijk als het ware een traumatische ervaring doorgemaakt die in het genetisch materiaal ligt opgeslagen. Cytrex is dus een tijdelijk hulpmiddel maar zal mettertijd weer

bestreden moeten worden om wat dit middel in de aardappel nalaat. Het is dus uitstel.

Wanneer je er echt niet aan ontkomt om dit middel te gebruiken, dan is het belangrijk dat je dit met, óf brandnetel die nog behoorlijk hoog scoort óf eikenschors gebruikt. Je dient er iets aan toe te voegen dat warmte aan de plant geeft want de plant wordt getraumatiseerd. Ik benoemde net dat dit nog meer uitgevonden moet worden. Je kan er dan maar het beste een aai overheen geven ook al voelt de uitwerking van cytrex be-roerd.

Wanneer je dat bij een mens zou doen, zou het te vergelijken zijn met dat je eerst een klap geeft en dan een aai er achteraan. Wat betekent het dan eigenlijk? Er blijft echter op energetisch niveau in aanvang een iets minder zwaar trauma achter.

Cytrex maakt de aardappel moe. Hij verdedigt zich door de invloed van cytrex waardoor hij wat resistenter naar vocht toe is, maar de neerslag van het middel maakt dat hij periodiek even uitgeblust is. Hij is gewoon aan het bekomen van het trauma. Dit is net als bij andere levende wezens: je bent niet weer direct op verhaal.

Vraag:

Cytrex remt dus de groei?

Marieke:

Ja, het remt de groei en de levenslustigheid neemt af. De aardappelplant zal wel gestaag langzamer doorgroeien, anders was hij er misschien niet meer geweest, maar er zit geen levenslust meer in de kern.

Jan Diek:

Het basisprobleem van die phytophthora is het gebrek aan levenslust.

Marieke:

Ja, dat is juist.

Jan Diek:

Het is belangrijk om dat in de gaten te houden. Je moet het voor de aardappel in feite weer gezelliger, aangenamer maken om bij ons te groeien. Hij moet zich meer welkom voelen.

11.6. Koperoxychloride.

Vraag:

Wanneer cytrex traumatisch is hoe traumatisch is koper dan wel niet? Koperoxychloride is een ander middel. Vorig jaar is dat door sommige mensen soms met enig succes toegepast. Hoe werkt dat koperoxychloride op de aardappel? En hoe als je het homeopathisch toepast?

Marieke:

Bij dit middel zie ik dat het heel sterk naar het wortelgestel doorwerkt. Het verleent daar stevigheid aan waardoor de sappen makkelijker vastgehouden kunnen worden en de wortelstructuur minder pofferig kan openbarsten. Het versterkt de basis. Ik zou dat positief noemen.

De plant houdt langer stand. Het lijkt er ook op dat hij wat voller in uitdrukingskracht wordt. Ik ben hier minder negatief over dan over cytrex. Wat is jullie ervaring met dit middel?

Vrager:

De gewone dosering is relatief hoog en in die dosering remt het de groei heel sterk.

Marieke:

Het wonderlijke is dat de eigenschappen van dit middel van nature niet de intentie hebben om te nadelig door te werken. Ze geven een soort body aan de plant. Het kan dus zijn dat er een overmaat gegeven is. Wanneer ik van het doorsnee-advies uitga, probeer ik in te schatten wat er wel of niet nodig is.

Ik dien eerst nog iets anders te benoemen. Ik ga kijken wat dat is.

Ik hoor dat er al heel lang onderzoek naar dit middel is gedaan en dat het elders al wijdverspreid is. Klopt dat? Ja? Binnen een andere bodemgesteldheid dan hier? Dit klopt dus ook.

Hierdoor kan men niet goed inzien wat dit middel hier doet. De adviezen waar jullie mee te maken hebben, komen uit een andere cultuur voort. In welk land wordt dit gebruikt?

Jan Diek:

Heel veel in Frankrijk voor de druiventeelt voor wijn en in Nederland een beetje voor fruitteelt.

Marieke:

Ja, dit diende ik eerst te zeggen. Nu ga ik kijken waarom het hier niet dat effect heeft dat het elders wel bewerkstelligd heeft. Ik hoor omdat de groei van de producten daar langgerechter van aard is. De producten zijn ook fijnsteliger. Het middel dient daar om meer langzame saphuishoudingen te beïnvloeden. De structuur van de aardappel is andersoortig dan de gewassen die daar met dit middel bewerkt zijn.

De aardappel is als plant van nature dorstiger dan de druivenplanten en fruitbomen. Deze kunnen veel dieper uit de grond water halen en zijn daardoor minder afhankelijk van vocht van buitenaf dan de aardappelplant. Kunnen jullie dat bevestigen?

In ieder geval zie ik dat de structuur anders is. Dit middel dien je in relatie tot de aardappelplant in veel mindere mate te geven. Ik heb het vermoeden dat met eenderde van de concentratie die aangeraden wordt, het een eind de goede richting opgaat. Het positieve van dit middel is dat het wortelgestel steviger wordt waardoor een vollere doorstroming naar de hele plant verwacht mag worden. De plant is echter niet in staat dit middel in die volheid aan te kunnen. Wanneer je dit middel te veel geeft, wordt de plant ontzet door de veelheid.

Vraag van Jan Diek:

In feite overvoeding. Er is ook het gevoel dat dit middel heel slecht voor het bodemleven is, voor de wormen en alles wat de bodem levend houdt en dat we het daarom niet moeten gebruiken.

Marieke:

Daar zal ik apart naar kijken. Bij fruitbomen en druivenplanten is de wortelstructuur heel anders geaard. De aardappelplant kan de veelbezetheid van dit middel niet verdragen. De grond draineert het te weinig, met name kleigrond. Het wordt er allemaal in opgeslagen en vindt te weinig zijn weg. Grofkorrelige zanderige grond maakt dat het dieper de aarde intrekt maar in kleigrond blijft het in een laag hangen. In die zin is het slecht. Het wordt volrongener. Dit is geen normaal Nederlands woord. Wanneer ik het simpel vertaal, loopt het vol met eigenschappen die van zichzelf al zo veelvragend zijn dat er niet veel aan toegevoegd kan worden. De bodem raakt overbezwangerd waardoor deze niets meer kan verdragen.

De bodem raakt van volheid overspannen. Op zich heeft dit middel best een heel gedegen volle intentie maar bij de aardappelteelt moet het in een heel aangelengde vorm gehanteerd worden. De planten waar het onderzoek voorheen op geschiedde, zijn heel andersoortig.

Is het nu voor het eerst dat het voor aardappels wordt ingezet of is dat in een andere cultuur al eerder gedaan?

Opmerking:

In Nederland werd het in de jaren vijftig ook gebruikt.

Vraag van Jan Diek:

Hoe zou je het waarderen als je het zou inschalen?

Marieke:

Ik moet het dan inschalen op hoe je het gebruikt. In de normale dosering is het minder goed, misschien wel twee tot drie minnetjes. Wanneer je het aangelengd tot eenderde van het geadviseerde concentraat en uiterst voorzichtig gebruikt, dus net zoals bij bemesting niet in één keer alles geeft maar beetje bij beetje verspreidt, dan kan je er misschien één tot anderhalf plusje mee bereiken. Voor andersoortige planten dan de aardappel is het wellicht een weldaad.

Op zich hoeft het middel niet verkeerd te zijn maar je moet een plant hebben die het helemaal kan absorberen en waarbij het in het systeem past.

Vraag van Jan Diek:

Er is een opvatting dat een zwaar metaal slecht is voor het bodemleven. Daarom denken wij allemaal dat we het eigenlijk niet kunnen gebruiken.

Marieke:

Het punt is dat kleigrond er niet goed mee doordrenkt kan worden. Het blijft daarin hangen. Bij grondsoorten die een hoog doordrenkingsniveau hebben en bij planten die een hoge opname van dit middel aankunnen, is het een ander verhaal. De plant dient dit middel op te zuigen. Deze plant is daar onvoldoende geschikt voor als hij het in die mate krijgt waarin het nu toegevoegd wordt.

Vraag:

Ook wanneer je het homeopathisch toevoegt?

Marieke:

Het is moeilijk om daar de juiste potentiëring voor te vinden. Bij veldbloemen ben ik niet zo bang dat de aardappel helemaal beroerd wordt als je een keer met de potentie iets hoger of lager zit. Hij houdt van veldbloemen dus een beetje meer of minder gedooft hij. Wanneer dit echter bij dit middel net te veel is, geeft het een heel warrig beeld in de plant te zien.

Ik zal proberen te vragen of ik het nog iets exacter kan verwoorden zodat jullie er nog iets meer houvast aan hebben.

Vraag van Jan Diek:

Misschien kan je de vraag meenemen of het eigenlijk wel nodig is naast alle dingen die we al besproken hebben.

Marieke:

Wanneer je de meest positieve elementen van die andere zaken in uitvoering zet, is dit niet aan de orde. Echter met name wanneer de wortels het helemaal niet meer verdragen, kan je overwegen in een lichte potentie met koperoxychloride te werken. Zo zie ik het. Probeer het zelf mee te volgen.

Jan Diek:

Ik denk dat dit een heel belangrijke vaststelling is.

We moeten deze bijeenkomst nu overigens wel gaan afronden.

12. De waarde van intenties en blijmoedigheid.

Vraag:

Ik heb een meer algemene vraag naar aanleiding van deze avond. Ik krijg steeds meer een totaalbeeld van waar die aardappel behoefte aan heeft en wat er aan de hand is. We hebben ook iets gehoord van de waarde van je intenties en de blijmoedigheid waarmee je werkt en jij je gewas tegemoet treedt. Je kan onverschillig te werk gaan maar ook zeggen: hier ben ik en ik ben blij dat ik er ben. Je kan ook verder gaan door je aardappels bijvoorbeeld tussen de bloemen te visualiseren. Hoe krachtig is dat als je bijvoorbeeld elke dag probeert tien minuten zo bezig te zijn?

Marieke:

Dit is zeker zeer gunstig. Ik heb eerder een uitnodiging gehad van het Instituut voor Bio Resonantie Therapie in Duitsland waar ze heel erg zieke bossen op deze manier ondersteunen. Gedachtekracht doet heel veel. Je kunt bijvoorbeeld ook een mooie foto van het land waar je op verbouwt in aandacht benaderen en ook het land zelf. Dit geeft beweging en dat doet altijd iets, al is het subtiel.

Dit heeft een behoorlijke waarde, met name voor het plantenleven dat toch al heel geselecteerd moet groeien en helemaal niet meer mag opgaan in andere soorten van het plantenrijk. Het moet veel meer afgescheiden groeien dan voorheen waardoor het bepaalde natuurlijke elementen ontbeert. Het is dan juist als de mens zijn beweging daar naar toe richt. Dit is voor de plant ook bemoedigend om vol te houden ondanks de onthoudingen waar die mee uit te staan heeft. Dit is dus gunstig.

13. De zeespiegel.

Vraag:

Heeft het feit dat de polders onder de zeespiegel liggen een nadelig effect op de aardappelgroei?

Marieke:

Dit is juist. Ik zal het proberen te verwoorden. Dit land spreekt van waterovervloed en het duurt eeuwen voordat dat helemaal wegresoneert. Dit zou je kunnen vergelijken met als je vandaag de Kalverstraat in Amsterdam zou stilleggen en er landbouwgrond van zou maken. Over een paar eeuwen zouden heldervoelende mensen nog voelen dat het daar toen zo druk is geweest. Nu, in de polders spreekt het land van waterovervloed.

14. Bloemenstroken.

Vraag van Jan Diek:

Die luchtigheid van de grond wordt dan nog veel belangrijker dan die sowieso al is. Ik moet ook nog denken aan die bloemenstroken langs de akkers waar je overigens tegenwoordig geld voor krijgt. Zou het ook wat bijdragen als je bloemenstroken tussen de aardappelplanten aanlegt?

Marieke:

Wanneer je ze er echt mee omringt, gaan die communicatiestromen van de bloemen over het veld heen.

15. Henneplanten.

Vraag:

Toen ik me in de phytophthora verdiepte, las ik heel vaak dat je er hennepplanten tussen moet zaaien. Wat zie jij daarover?

Marieke:

Met name de verwilderde hennepplant is het meest gunstig. De aardappelplant kan dromerige fantasieën creëren in de omgeving van verwilderde hennepplant. (hilariteit)

Vraag van Jan Diek:

Die wordt high. (hilariteit) Wanneer je zijn goede invloed met die van luzerne vergelijkt, zit die dan op dezelfde hoogte?

Marieke:

Nee, luzerne is meer gedegen en voller van aard. Je kan je voorstellen dat een plant die moedeloos is en op een geestelijk niveau dromerig het fantasierijk in mag, wel even aan ontluchting toekomt. Het is net zoals sommige mensen na een harde werkdag even een glaasje wijn nuttigen om de spanning van het vele werk van zich af te schudden.

Zo kan de hennepplant ook als het ware even het verwaaien bewerkstelligen van de indrukken die te belastend zijn geworden. Met name als de aardappels het erg moeilijk hebben gehad, kan af en toe een hennepplant net even een stukje verluchting geven. Terwijl juist de luzerne zo die gedragenheid heeft, die warmte, die geborgenheid, die volheid van de koestering. Je hebt, wanneer je je zo gezien voelt, minder behoefte om je te moeten verwaaien.

16. De aard van de schimmel die phytophthora veroorzaakt.

Vraag:

Ik heb nog een heel andere vraag. Heeft het een werking als heel veel mensen in een heel vroeg stadium er al mee bezig zijn dat ze die phytophthora niet willen? Wanneer ze daar een heel negatieve houding tegenover aannemen?

Marieke:

Deze schimmel is één van het onwillige soort. Ik kan dat zien. Ik heb ook op virussen in mensenlichamen gewerkt en ik krijg daar vaak microscopisch vergrote beelden van te zien. Wanneer ik deze schimmel psychologisch zou moeten vertalen om een beeld te scheppen hoe deze functioneert, dan is hij langdradig. Hij heeft vezelige uiteinden en is aangrijpend waar hij maar grijpen kan. Zoals je een duizendpoot hebt met allemaal pootjes zo heeft deze schimmel een soort structuur waarmee hij op veel plekken aanhecht. Hij heeft ook nog de neiging om er een beetje adderig en langzaam diep in te glijden.

Wanneer je het onder een microscoop zou kunnen zien, maakt hij als met een speldenprik een gaatje en woekert hij zich er doorheen. Verder heeft hij in zijn structuur een sterke aanleg om het te kunnen volhouden. Hij wordt dus door zijn eigen structuur goed voorzien waardoor hij een langgerekte adem heeft.

Waar heeft hij een godsgruwelijke hekel aan? Het is belangrijk om daar achter te komen. Hij kan er niet tegen als er van buitenaf, dus in de plant zelf, bijtende stoffen agressief naar hem uitgezonden worden. In feite heeft hij, ik noem het maar fijnmazige voetjes, waarmee hij zaken probeert te doorboren. Hij kan echter niet tegen bijtende stoffen. Hij trekt zich dan terug en onthecht zich direct. Er zijn echter ook bepaalde planten die deze

schimmel niet verdragen. Op planten die van nature al wat bijteriger van aard zijn, heeft deze schimmel geen invloed.

Juist de aardappel is in zijn structuur te zoetsappig geworden. Hij heeft te weinig knoestigheid meer waardoor die een gevoelige prooi is geworden. Ik heb ook sterk de indruk dat de schimmel - figuurlijk gesproken - aan rugwering doet. Het is alsof hij een soort afdekkende laag heeft waardoor hij van buitenaf niet zo makkelijk aangevallen kan worden. Het is dus beter dat je hem door het gewas heen aanvalt, zodat hij zijn voetjes terug moet trekken, dan dat je hem op de rug aanvalt, buiten de plant om. Daar reageert hij niet zo sterk op.

Of je moet een én-én combinatie bedenken. Hij kan het dan ook niet zo makkelijk volhouden. Wanneer hij én via de voetjes waarmee hij in de plant is doorgedrongen én via de rugdekking verzwakt wordt, dient hij ook los te laten. Hij wordt dan 'unheimlich', naar zichzelf.

Deze schimmel is heel erg doordringend. Mijn begeleiders noemen het een voedseldoordringende schimmel. Hij rijgt zich er heel subtiel doorheen. Klopt dat? Dit is in ieder geval wat ik hoor en zie.

Stel dat je een aardappel hebt die van verschillende kanten vanuit de schil wordt aangevallen. Op een gegeven ogenblik doorkruisen de schimmel en de schimmeldraden elkaar en gaan deze door elkaar heenlopen.

Op het moment dat die doorkruising plaatsvindt, dus dat ze elkaar van meerdere kanten raken, geeft de aardappel het op. Zolang er van één kant draden zijn en er geen andere draden doorheen geregen worden, houdt de aardappel nog vitaliteit. Op het moment dat de draden elkander genaderd zijn en door elkaar heen gaan lopen, is de aardappel al in zijn doodsstrijd.

De schimmel is echt heel veelvragend aan de plant. Het is belangrijk dat het afweringsproces zo dicht mogelijk bij de schil gebeurt.

17. De kracht van visualisatie.

Het is voor mensen die echt goed mediamiek open zijn, weggelegd om met de schimmel in dialoog te gaan. Voor mensen die dit beeld kunnen pakken en daar ingang op weten te vinden. Ik schets het zo uitgebreid zodat je je een beeld kan vormen hoe die er uitziet. Wie weet bestaan er microscopische plaatjes van deze schimmel, sterk uitvergroot. Hoe meer je contact kunt maken met hoe hij feitelijk opereert hoe beter je mediamiek contact kunt maken.

Wanneer je de schimmel visualiseert, kan je visualiseren dat je er een bijterige stof naar toebrengt. Niet via de aardappel maar puur energetisch voor de schimmel bedoelt. Want als je die bijterige stof in de aardappel visualiseert, heeft de aardappel er vervolgens ook last van.

Wanneer je een plaatje van de schimmel weet te vinden, kan je je daar energetisch op concentreren. Je hoeft dan niet noodzakelijkerwijs naar het plaatje te kijken. Je doet je ogen dicht en visualiseert hoe de schimmel is. Vervolgens visualiseer je in de schimmel bijterigheid want daar kan hij niet tegen.

Vraag:

Deze schimmel kan ook niet tegen droogte. Misschien kan je droogte ook visualiseren ook al is het nat?

Jan Diek:

Je moet die droogte dan weer niet voor de aardappel visualiseren. Wanneer je visualiseert doe het dan dus heel zorgvuldig. Bedenk wie het wel en wie het niet moet hebben. Dit is een leuke tip erbij.

18. Phytophthora als maatschappelijk probleem.

Vraag van Jan Diek:

De laatste vraag gaat over het sociale, het maatschappelijke aspect van phytophthora. Een heel groot deel van deze problematiek wordt veroorzaakt door de sociale controle. De boer vraagt zich af of hij het ten opzichte van zijn burens kan verantwoorden om niet te spuiten. Voor veel niet-biologische boeren zijn biologische boeren de oorzaak van de ellende met de phytophthora.

Marieke:

Ik hou het even heel kort. Aardappels hebben als ras ook een energetische uitwisseling met elkaar. Net zoals dat voor koeien en varkens geldt waar boekjes van mij over verschenen zijn. Ook bij planten is er weet van het collectief veld van het soort. Wanneer er periodiek bepaalde velden meer hinder hebben van een schimmel, zijn velden verderop zich daar heel subtiel bewust van. Wanneer ze het zelf niet hebben, worden ze niet ernstig geprikkeld maar zijn ze lichtwetend. Dit kan wel inhouden dat als zij vervolgens letterlijk door de schimmel geprikkeld worden, daar al wat gevoeliger opener naar toe staan.

Stel dat je hinder hebt van deze schimmel. Je zou dan in de visualisatie ook iets kunnen doen waarmee de uitbreiding van de schimmel naar andere velden voorkomen zou kunnen worden. Dit wil niet zeggen dat boeren die geen biologisch-dynamische landbouw bedrijven jullie dat terecht kunnen verwijten. Voor hetzelfde geld pakken jullie die schimmel elders op. Het is ook dat een stuk natuur zijn weg vindt.

Het is beter om het aardappelgewas nog iets van zijn natuurlijke oorsprong te laten behouden dan dat het in aanraking komt met heel veel chemische zaken daaromheen die uiteindelijk niet goed zijn voor de mens. Het is allemaal heel betrekkelijk.

Opmerking:

Het valt me zo op dat het grote conflict tussen de gangbare en de biologische landbouw zich juist op het gebied van de phytophthora afspeelt. Het gaat met echte ruzie, met oorlog gepaard.

Marieke:

Is het zelfs zo sterk? Het is zeker belangrijk daar naar te kijken. Er liggen veel meer vragen dan alleen deze die ik veel dieper zou willen uitzoeken. Ik merk dat ik nu erg moe ben. Het zou goed zijn om een vervolconsult te doen, gebaseerd op de kennis die er nu is.

19. Afsluiting.

Jan Diek:

Net zoals je te veel van aardappelen kunt vragen, kun je ook te veel van elkaar vragen. Dit is ook niet gezond. We hebben heel veel gehoord. Zaken die heel bemoedigend zijn en voor mij ook heel verrassend. Heel voor de hand liggende eenvoudig klinkende zaken waar je in elk geval een heel seizoen ruim mee uit de voeten zou kunnen, denk ik. Ga wat je aanspreekt proberen, in stroken of hoe het je uitkomt. Nee heb je en ja kun je krijgen.

Het is een ontzettend moeilijke situatie met die aardappels maar je wilt ze zelf zetten en dus kom je jezelf daar dan bij tegen. Er ligt hier een waanzinnig arsenaal van mogelijkheden waar je wat mee zou kunnen doen, en dat voor één avond. Ik stel voor dat we misschien in de herfst nog eens bij elkaar komen en dat jullie dan op jullie beurt vertellen wat jullie gezien en gedaan hebben en hoe het heeft gewerkt.

We zullen eraan werken dat de tekst voor de herfst klaar is. Jullie kunnen dan aan een volgende ronde werken, een nieuwe fase inzetten.

Heel hartelijk dank voor jullie komst. Het is ontzettend belangrijk dat jullie er waren omdat het over jullie vragen ging. Er zijn daarom ook veel mensen gekomen.

Marieke:

Graag wil ik jullie nog iets zeggen. Dit is een vakgebied waar ik absoluut niet in thuis ben. Vergeef me mijn taal en uitleg. Ik kan niet anders. Ik probeer zo integer mogelijk de beelden te vertalen. Ik ben zeker bereid opnieuw te kijken en zaken aan te scherpen als jullie het gevoel hebben dat er ongerijmdheden inzitten of dingen nog net niet zuiver genoeg zijn verwoord. Ik werk met wat er is en wat voor mij goed voelt.

Ik ben blij dat jullie zeggen dat jullie veel van wat je gehoord hebt reeds vermoedden en ook kunnen bevestigen.

Jan Diek:

De uiteindelijke zekerheid komt uit het doen voort en door te zien wat het in de praktijk oplevert. Ook Marieke hartelijk dank. Ook hartelijk dank aan de BD-EKO-boeren uit de polder die dit initiatief enthousiast hebben opgenomen en voor een mooie samenwerking in deze hebben gezorgd.